Zákon o nezávislé vyšetřovací komisi

Návrh zákona č. 29 podle seznamu zákonů Fóra lidu – prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 27. 10. 2026

Postavení návrhu: Zákon provádí čl. 127 odst. 5 Občanské ústavy: zřizuje nezávislou vyšetřovací komisi, která zákonnou cestou prošetří závažné případy korupce, zneužití funkce, střetu zájmů a nezákonného nakládání s veřejným majetkem v období transformace po roce 1989 a provede otevřené historické a ústavněprávní posouzení zániku České a Slovenské Federativní Republiky bez referenda. Nejde o kolektivní trest; odpovědnost je vždy individuální a musí být zákonně prokázána. Vychází z autorovy Hlavy 3 (čl. 71 – historická pravda), Hlavy 1 (čl. 24, 35) a z Východisek (body 35, 40) na forumlidu.cz/oipd. Schvalují jej občané v referendu.

NÁVRH

ZÁKON

ze dne …… 20..

o nezávislé vyšetřovací komisi pro období transformace

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy

Tento zákon zřizuje podle čl. 127 odst. 5 Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“) Nezávislou vyšetřovací komisi pro období transformace (dále jen „komise“) a upravuje její složení, pravomoci a postup.

§ 2 – Úkoly komise

(1) Komise prošetří

a) závažné případy korupce, zneužití funkce, střetu zájmů a nezákonného nakládání s veřejným majetkem v období od 17. listopadu 1989 do 30. dubna 2004, zejména při privatizaci, prodeji a správě státních podniků, bank a majetku Fondu národního majetku,

b) okolnosti zániku České a Slovenské Federativní Republiky bez referenda, a to z historického a ústavněprávního hlediska.

(2) Případy po 30. dubnu 2004 může komise prošetřit, souvisejí-li přímo s případem podle odstavce 1 písm. a).

§ 3 – Zásady

(1) Komise zjišťuje pravdu a zveřejňuje ji (právo občanů na historickou pravdu). Nesoudí a netrestá.

(2) Kolektivní vina ani kolektivní odpovědnost neexistuje (čl. 5 odst. 3 ústavy). Komise posuzuje jednání konkrétních osob a vždy uvádí, o jaké důkazy své zjištění opírá.

(3) Na každého, o jehož jednání komise zpravuje, se hledí jako na nevinného, dokud nebyl pravomocně odsouzen (čl. 80 odst. 3 ústavy). Zjištění komise nejsou rozsudkem.

ČÁST DRUHÁ – SLOŽENÍ

§ 4 – Členové

(1) Komisi tvoří 9 členů, po třech z každé země, které volí rozhodující občané země podle volebního zákona; zvoleni jsou tři kandidáti s nejvyšším počtem hlasů. Občané je mohou kdykoli odvolat.

(2) Člen komise nesmí současně vykonávat jinou funkci ve veřejné službě. Je vyloučen z šetření případu, na němž se sám podílel nebo z něhož měl prospěch on nebo osoba jemu blízká; zamlčení je důvodem k zániku členství, který konstatuje Nejvyšší správní soud na návrh kohokoli do 30 dnů.

(3) Komise volí ze svého středu mluvčího na 1 rok; rozhoduje nadpoloviční většinou všech členů a hlasování členů zveřejňuje.

§ 5 – Kancelář

(1) Komise si vybírá ve veřejné soutěži nejvýše 40 spolupracovníků, zejména historiků, právníků, ekonomů a auditorů. Spolupracovníci nemají rozhodovací pravomoc.

(2) Rozpočet komise je samostatnou kapitolou státního rozpočtu.

§ 6 – Doba činnosti

Komise působí 5 let od ustavení. Občané mohou v referendu na základě petice nebo na návrh Parlamentu její činnost prodloužit nejvýše o 3 roky.

ČÁST TŘETÍ – PRAVOMOCI A POSTUP

§ 7 – Přístup k dokumentům

(1) Instituce veřejné služby, územní celky, archivy, soudy, státní zastupitelství, Česká národní banka a právní nástupci státních podniků a Fondu národního majetku jsou povinni komisi do 30 dnů zpřístupnit dokumenty a údaje, které se týkají jejích úkolů, včetně utajovaných (čl. 7 odst. 3 ústavy).

(2) Dokumenty z let 1989 až 2004 týkající se privatizace a správy státního majetku nelze ode dne vyhlášení tohoto zákona skartovat.

§ 8 – Slyšení

(1) Komise může předvolat veřejného služebníka k veřejnému slyšení; na jeho postavení se přiměřeně použije čl. 88 odst. 3 ústavy.

(2) Jiné osoby může komise požádat o výpověď. Odmítne-li osoba vypovídat a je-li její výpověď nezbytná, může komise požádat okresní soud, aby osobu vyslechl jako svědka; na výslech se přiměřeně použijí ustanovení trestního řádu o svědcích a osoba má práva svědka včetně práva odepřít výpověď.

(3) Slyšení jsou veřejná a přenáší je Veřejná služba informační, ledaže by to ohrozilo život nebo soukromí třetích osob.

§ 9 – Právo na vyjádření

Před zveřejněním zprávy, v níž je jmenovitě uvedena osoba, jí komise zašle příslušnou část zprávy; osoba se může vyjádřit do 30 dnů a její vyjádření se zveřejní v plném znění spolu se zprávou.

ČÁST ČTVRTÁ – VÝSLEDKY

§ 10 – Zprávy

(1) Komise zveřejňuje průběžné zprávy o uzavřených případech a nejpozději 6 měsíců před koncem činnosti závěrečnou zprávu.

(2) Zprávu o zániku České a Slovenské Federativní Republiky předloží komise do 3 let od ustavení; o ní se koná veřejná rozprava v budově Senátu, kterou organizuje Občanská komise vylosovaná obdobně podle čl. 24 ústavy a zákona petičního a o referendech a anketách.

§ 11 – Následky zjištění

(1) Zjistí-li komise podezření z trestného činu, který není promlčen, podá návrh na zahájení trestního řízení státnímu zastupitelství, které jí do 30 dnů sdělí, jak s ním naložilo.

(2) Zjistí-li, že stát nebo územní celek má dosud vymahatelný nárok na vrácení majetku nebo náhradu škody, oznámí jej Veřejné službě správní, která nárok uplatní u soudu do 6 měsíců.

(3) Zjistí-li, že veřejný služebník, který je dosud ve funkci, se v minulosti dopustil zjištěného jednání, zveřejní návrh na jeho odvolání postupem podle § 28 odst. 2 volebního zákona.

(4) Komise může na základě svých zjištění navrhnout Parlamentu změny zákonů; o nich rozhodují občané v referendu.

ČÁST PÁTÁ – ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 12 – Ustavení

Volba členů komise se koná do 1 roku od účinnosti tohoto zákona. Komise je ustavena zvolením nejméně 7 členů.

§ 13 – Zánik

Uplynutím doby činnosti komise zaniká; její dokumenty předá Národnímu archivu, kde jsou veřejně přístupné, s výjimkou údajů chráněných podle čl. 7 odst. 3 ústavy.

§ 14 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Transformace po roce 1989 přinesla svobodu, ale také rozsáhlé převody veřejného majetku, o kterých se dodnes neví celá pravda. Stejně tak společný stát Čechů a Slováků zanikl bez hlasování občanů. Zákon nezakládá kolektivní vinu ani hon na čarodějnice: zřizuje volenou komisi, která pravdu zjistí, zveřejní a předá ty věci, které lze ještě zákonně řešit, příslušným orgánům.

2. Vazba na OIPD a texty autora

- **Ústava, čl. 127 odst. 5:** zadání komise a zásada individuální odpovědnosti – § 2, 3.
- **Hlava 3 OIPD, čl. 71:** právo občanů usilovat o znovuobjevení skutečné minulosti a nápravu zfalšovaných výkladů dějin – § 3 odst. 1, 10.
- **Hlava 1 OIPD, čl. 24 a 35:** zločiny musí být státem stíhány; viníci manipulací s měnou musí být stíháni – § 11.
- **Východiska, body 35 a 40:** rozkrádání veřejného majetku; vymáhání škod způsobených zloději a veřejnými služebníky – § 11 odst. 2.

3. Doplnění a odchylky

Téma	Autor	Návrh	Důvod
Vymezení období	„po roce 1989“	17. 11. 1989 – 30. 4. 2004, s přesahem u souvisejících případů (§ 2)	Konec období vymezen vstupem do EU, kdy skončila hlavní fáze privatizace.
Složení	neuvedeno	9 členů volených po třech v každé zemi (§ 4)	Obdoba Ústavního soudu (čl. 74); jmenování je vyloučeno (čl. 27).
Promlčení	neuvedeno	stíhat lze jen činy, které nejsou promlčeny (§ 11)	Zákaz zpětné účinnosti trestních zákonů (čl. 40 odst. 6 Listiny) nedovoluje promlčení dodatečně prodloužit.

Upozornění: Většina trestných činů z let 1990–2004 je již promlčena. Hlavním výsledkem komise proto bude pravdivá a doložená zpráva, nikoli rozsudky. Výjimkou jsou činy veřejných služebníků, u nichž podle čl. 92 odst. 2 ústavy neběží promlčení po dobu výkonu funkce; i to však platí jen pro dobu po účinnosti ústavy.

4. Soulad s ústavou a étosem

Zákon naplňuje čl. 5, 7, 23, 27, 74, 80, 88, 92 a 127 ústavy. Odpovídá étosu: pravda nade vše, krádež je vždy zločin, ale vina je vždy osobní.

5. Dopady

Náklady komise (9 členů a nejvýše 40 spolupracovníků po dobu 5 let) jsou malé ve srovnání s hodnotou majetku, o který jde.

B. Zvláštní část

K § 1 až 3: Úkoly a zásady komise.

K § 4 až 6: Složení, kancelář a doba činnosti.

K § 7 až 9: Přístup k dokumentům, slyšení a právo na vyjádření.

K § 10 a 11: Zprávy a jejich následky.

K § 12 až 14: Ustavení, zánik a účinnost.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD), čl. 5, 7, 23, 27, 74, 80, 88, 92, 127 (forumlidu.cz/oipd/navrh-ustavy); Listina základních práv a svobod, čl. 40; Fórum lidu – OIPD: Hlava 1 (čl. 24, 35), Hlava 3 (čl. 71), Východiska (body 35, 40); seznam zákonů (č. 29).